

ALLENET DE RIBEMONT'AS PRIEŠ PRANCŪZIJĄ

1995 m. vasario 10 d. sprendimas

NEOFICIALI BYLOS SANTRAUKA IR BYLOS APLINKYBĖS

A. Esminiai faktai

1976 m. gruodžio 24 d. buvo nužudytas eksministras, Parlamento narys ponas Jean de Broglie. 1976 m. gruodžio 29 d. vidaus reikalų ministras ponas Michel Poniatowski drauge su Kriminalinių tyrimų departamento direktoriumi ponu Jean Ducretas ir nusikaltimų tyrimo grupės vadovu ponu Pierre Ottaviolis surengė spaudos konferenciją, kurios metu paminėjo tą pačią dieną sulaikyto pono Allenet de Ribemont'o vardą. Pareiškėjas buvo apkaltintas padėjimu nužudyti ir tyčinio nužudymo kurstymu; 1977 m. sausio 14 d. jis buvo suimtas, 1977 m. kovo 1 d. paleistas, o 1980 m. kovo 21 d. teisėjas pagaliau nusprendė, jog kaltinimas nepateikė kaltinamojo kaltės įrodymų.

Pareiškėjas manė, kad vidaus reikalų ministras viešai apkaltino jį žmogžudystės kurstymu neteisėtai, ir, remdamasis straipsniu spaudoje apie 1976 m. gruodžio 29 d. spaudos konferenciją, nesėkmingai kreipėsi į Premjerą dėl patirtos materialinės bei moralinės žalos atlyginimo.

Su tuo pačiu prašymu jis kreipėsi į administracinę teisumą (1977 m. rugsėjo 20 d.), o vėliau - į bendrąją teisumą (1984 m. vasario 29 d.). Po bylos nagrinėjimo, kuris tęsėsi penkerius metus ir aštuonis mėnesius, administraciniai teismai (Paryžiaus administracinis teismas ir *Conseil d'Etat*) nusprendė, kad ši byla nepriklauso jų jurisdikcijai. Bendrieji teismai (Paryžiaus *Tribunal de grande instance*, Paryžiaus apeliacinis teismas bei kasacinis teismas) po ketverius metus ir devynis mėnesius trukusio ir 1988 m. lapkričio 30 d. pasibaigusio bylos nagrinėjimo atsisakė patenkinti jo prašymą dėl įrodymų nepakankamumo.

B. Bylos nagrinėjimas Europos žmogaus teisių komisijoje

Pareiškimas Komisijai buvo pateiktas 1989 m. gegužės 24 d.; 1993 m. vasario 8 d. jis buvo pripažintas priimtiniu.

Savo 1993 m. spalio 12 d. pranešime Komisija nustatė bylos faktus ir išreiškė bendrą nuomonę, kad buvo pažeisti 6 straipsnio 1 ir 2 §.

1994 m. sausio 21 d. byla perduota Teismui.

SPRENDIMO IŠTRAUKA

DĖL TEISĖS

I. Tariamasis Konvencijos 6 straipsnio 2 § pažeidimas

31. Ponas Allenet de Ribemont'as skundėsi dėl pastabų, kurias vidaus reikalų ministras ir vyresnieji policijos pareigūnai išsakė 1976 m. spaudos konferencijoje. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 2 §, kur nurodyta, kad:

„Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.”

A. 6 straipsnio 2 § taikymas

32. Vyriausybė, remdamasi 1983 m. kovo 25 d. *Minelli prieš Šveicariją* bylos sprendimu (serija A, Nr. 62), iš esmės prieštaravo, kad būtų taikomas 6 straipsnio 2 §. Jos nuomone, nekaltumo prezumpciją gali pažeisti tik teisminės institucijos ir toks pažeidimas

gali būti įrodytas tik po teismo bylos nagrinėjimo, pasibaigusio nuteisimu, kai teismo motyvai rodo, kad jis laikė teisiamąjį iš anksto kaltu.

33. Komisija pripažino, kad nekaltumo prezumpcijos principas pirmiausia yra procesinė garantija baudžiamojoje byloje, tačiau, jos nuomone, šio principo taikymo sritis daug platesnė: juo turi vadovautis ne tik kaltinimų pagrįstumą nagrinėjantys baudžiamieji teismai, bet ir kitos valstybės institucijos.

34. Teismo uždavinys yra nustatyti, ar situacija šioje byloje turėjo įtakos pareiškėjo teisei, kurią garantuoja 6 straipsnio § 2 (žr., *mutatis mutandis*, 1993 m. rugpjūčio 25 d. *Sekanina prieš Austriją* bylos sprendimą, serija, A, Nr. 266-A, p. 13, § 22).

35. 6 straipsnio 2 § įtvirtinta nekaltumo prezumpcija yra vienas iš teisingo bylos nagrinėjimo elementų, kurių reikalaujama pagal 1 § (Žr., be kitų precedentų, 1980 m. vasario 27 d. *Deweer prieš Belgiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 35, p. 30, § 56, ir anksčiau minėtą *Minelli* bylos sprendimą, p. 15, § 27). Nekaltumo prezumpcija pažeidžiama tuo atveju, jeigu teismas pripažįsta kaltinamąjį kaltu, nors jo kaltė dar neįrodyta. Net jei nėra jokių formalių patvirtinimų, pakanka, kad teisėjo motyvavimas leistų manyti, kad, jo nuomone, kaltinamasis yra kaltas (Žr. anksčiau cituotą *Minelli* bylos sprendimą, p. 18, § 37).

Visgi 6 straipsnio 2 § neapima vien tik Vyriausybės nurodytos situacijos. Teismo nuomone, anksčiau minėtose *Minelli* ir *Sekanina* bylose ši nuostata buvo pažeista, nors nacionaliniai teismai nutraukė bylas, nes pirmuoju atveju buvo pasibaigęs senaties terminas, o antruoju - pareiškėjas buvo išteisintas. Be to, Teismo nuomone, ši nuostata yra taikytina ir kitose bylose, kai nacionaliniai teismai nespėdė kaltės klausimo (Žr. 1982 m. kovo 26 d. *Adolf prieš Austriją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 49, ir 1987 m. rugpjūčio 25 d. *Lutz, Englert ir Nölkenbockhoff prieš Vokietiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 123-A, 123-B ir 123-C).

Be to, Teismas pažymi, jog Konvenciją reikia taip aiškinti, kad būtų garantuojamos praktiškos ir efektyvios, o ne teorinės ir iliuzinės teisės (Žr., be kitų precedentų, 1980 m. kovo 13 d. *Artico prieš Italiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 37, p. 16, § 33; 1989 m. liepos 7 d. *Soering prieš Didžiąją Britaniją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 161, p. 34, § 87; 1991 m. kovo 20 d. *Cruz Varas ir kiti prieš Švediją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 201, p. 36, § 99). Tai taikoma pagal 6 straipsnio 2 § įtvirtintą teisę.

36. Teismas mano, kad nekaltumo prezumpciją gali pažeisti ne tik teisėjas ar teismas, bet ir kitos valstybės institucijos.

37. 1976 m. gruodžio 29 d., kai vyko spaudos konferencija, ponas Allenet de Ribemont'as buvo ką tik policijos sulaikytas (žr. § 9). Nors šiam asmeniui dar nebuvo pateiktas kaltinimas dėl padėjimo nužudyti ir tyčinio nužudymo kurstymo (žr. § 12), jo sulaikymas ir kardomasis kalinimas policijos areštinėje buvo prieš kelias dienas Paryžiaus teisėjo pradėto parengtinio tyrimo dalis; taip ponas Allenet de Ribemont'as tapo asmeniu, „kaltinamu nusikaltimo padarymu“ pagal 6 straipsnio 2 §. Spaudos konferencijoje dalyvavusiems dviem vyresniesiems policijos pareigūnams kaip tik ir buvo pavesta atlikti kvotą šioje byloje. Teismo tyrimo metu jų ir vidaus reikalų ministro išsakytos pastabos buvo pagrįstos tuo, kad toks tyrimas vyko, ir buvo tiesiogiai su juo susijusios. Todėl šis atvejis nagrinėjamas pagal 6 straipsnio 2 §.

B. Atitikimas 6 straipsnio 2 §

1. Bylos nuoroda spaudos konferencijoje

38. Konvencijos 10 straipsnio garantuota saviraiškos laisvė apima teisę gauti bei perduoti informaciją. Vadinas, 6 straipsnio 2 § nedraudžiama valdžios institucijoms informuoti visuomenę apie vykstančius nusikaltimų tyrimus, tačiau reikalaujama, kad tai būtų atliekama itin atsargiai ir delikačiai, užtikrinant nekaltumo prezumpciją.

2. Skundžiamų pareiškimų turinys

39. Komisija, kaip ir pareiškėjas, manė, kad vidaus reikalų ministro pasisakymai bei, jam dalyvaujant ir vadovaujant, kvotą atlikusio policijos superintendanto ir Kriminalinių tyrimų departamento direktoriaus išsakyti pareiškimai buvo nesuderinami su nekaltumo prezumpcijos principu. Ji pažymėjo, kad pasisakymuose ponas Allenet de Ribemont'as buvo pristatytas kaip pono de Broglie nužudymo kurstytojas.

40. Vyriausybė tvirtino, jog šie pasisakymai, priskirtini informacijai apie vykstantį kriminalinį tyrimą, negali pažeisti nekaltumo prezumpcijos, nes nebuvo privalomi teismui ir toliau tiriant galėjo būti pripažinti klaidingais. Bylos faktai tai patvirtina, nes pareiškėjui kaltinimai buvo pateikti tik praėjus dviem savaitėms po spaudos konferencijos, o po to byla buvo galutinai nutraukta, nes kaltinimas nepateikė jokių pareiškėjo kaltės įrodymų.

41. Teismas pažymi, kad šioje byloje keletas aukščiausio rango Prancūzijos policijos pareigūnų be jokių apribojimų ar išlygų poną Allenet de Ribemont'ą minėjo kaip žmogžudystės kurstytoją, todėl ir kaip šios žmogžudystės bendrininką (žr. § 11). Šis akivaizdus pareiškimas dėl pareiškėjo kaltės, pirma, paskatino visuomenę patikėti pono Allenet de Ribemont'o kaltumu ir, antra, iš anksto priimti sprendimą dėl faktų, kuriuos turi vertinti kompetentinga teisminė institucija. Vadinas, buvo pažeistas 6 straipsnio 2 §.

II. Tariamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 § pažeidimas

42. Ponas Allenet de Ribemont'as apskundė teismo bylą dėl kompensacijos trukmę. Jis iškėlė bylas administraciniuose, vėliau - bendruosiuose teismuose, remdamasis Konvencijos 6 straipsnio 1 §, kur teigiama:

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ... klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką ... išnagrinėtų ... teismas ...”.

43. 6 straipsnio 1 § taikymas nebuvo ginčytas. Kaip ir Komisija, Teismas pažymi, kad šios bylos buvo susijusios su reikalavimu kompensuoti reputacijai padarytą žalą, kurią, pareiškėjo tvirtinimu, jis patyrė dėl skundžiamų pareiškimuose dalykų. Taigi bylą tikslas - išspręsti civilinio pobūdžio ginčą vadovaujantis 6 straipsnio 1 §.

A. Laikotarpis, į kurį turi būti atsižvelgiama

44. Laikotarpio, į kurį turi būti atsižvelgiama, pabaiga nebuvo ginčijama; bylos buvo baigtos nagrinėti 1988 m. lapkričio 30 d., kasaciniam teismui atmetus pareiškėjo apeliacinį skundą, kuriame buvo skundžiamas 1987 m. spalio 21 d. Paryžiaus apeliacinio teismo sprendimas (žr. § 26).

45. Tačiau tai netaikytina periodo pradžiai.

Vyriausybės nuomone, nereikia atsižvelgti į tai, kad bylą nagrinėjo administraciniai teismai. Šie teismai negalėjo priimti jokio sprendimo dėl bylos esmės, nes teisminės ir administracinės valdžios atskyrimo principas neleidžia jiems svarstyti bylą, kurių peržiūrėjimas pažeistų bendrųjų teismų jurisdikciją. Pono Allenet de Ribemont'o teisininkai turėjo žinoti šį principą.

Priešingai, pareiškėjas tvirtina, kad byla buvo pradėta nagrinėti padavus skundą Paryžiaus administraciniam teismui ir kad dėl ginčo apie kompetenciją bylos nagrinėjimas bendruosiuose teismuose buvo būtinas kaip administraciniams teismams pateikto pareiškimo tęsinys. Be to, administracinių teismų kompetencija šioje byloje atrodė natūraliai, nes Ministras Pirmininkas Paryžiaus *tribunal de grande instance* ginčijo bendrųjų teismų jurisdikciją.

46. Kaip ir Komisija, Teismas priima pareiškėjo argumentus. Jis pažymi, kad bylose dėl kompensacijos klausimas, kokia administracinių teismų jurisdikcija ir kokia bendrųjų teismų jurisdikcija, yra sudėtingas ir sunkus, tuo labiau, jei pareiškimą padarė Vyriausybės narys. Todėl pono Allenet de Ribemont'o teisininkams negalima priekaištauti dėl to, kad jie kreipėsi į administracinį teismą kaip į pirmąją instanciją.

Dėl šių priežasčių laikotarpis, į kurį turi būti atsižvelgta nustatant, ar bylos nagrinėjimo laikas buvo pakankamai pagrįstas, prasidėjo 1977 m. kovo 23 d., kai skundas buvo paduotas Ministrui Pirmininkui (§ 13 - Žr., be kitų precedentų, 1994 m. rugpjūčio 26 d. *Karakaya prieš Prancūziją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 289-B, p. 42, § 29), ir truko maždaug vienuolika metų ir aštuonis mėnesius.

B. Bylos nagrinėjimo trukmės pagrįstumas

47. Bylos nagrinėjimo trukmės pagrįstumas vertinamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes bei kriterijus, įtvirtintus Teismo precedentinėje teisėje, ir ypač į bylos sudėtingumą bei pareiškėjo ir kompetentingų institucijų elgesį (Žr., be kitų precedentų, 1994 m. spalio 27 d. *Katte Klitsche de la Grange prieš Italiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 293-B, p. 37-38, § 51). Dėl šios priežasties turi būti atsižvelgiama į bylos svarbumą pareiškėjui (žr. greta kitų precedentų, 1994 m. rugsėjo 23 d. *Hokkanen prieš Suomiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 299-A, p. 25, § 69).

1. Bylos sudėtingumas

48. Komisija, kurios nuomone ponas Allenet de Ribemont'as remiasi, pripažįsta, kad jo pradėta byla tam tikru požiūriu yra sudėtinga, nes yra susijusi su valstybės atsakomybe.

49. Vyriausybės nuomone, nagrinėjant bylą kilo sudėtinga problema dėl įrodymų, kad pareikštos pastabos buvo klaidingos ir kad jos padarė žalą, kaip tai buvo teigiama. Be to, buvo tam tikrų procesinių sunkumų, dėl kurių iš dalies kaltas ir pareiškėjas.

50. Teismas mano, kad net ir tuo atveju, jei dėl anksčiau minėtų priežasčių byla buvo sudėtinga, negalima visiškai pateisinti skundžiamo bylos nagrinėjimo laiko.

2. Pareiškėjo elgesys

51. Ponas Allenet de Ribemont'as tvirtina, kad jis negali būti pripažintas atsakingu už lėtą bylos nagrinėjimą.

52. Vyriausybės nuomonė priešinga: pareiškėjas vilkino bylos nagrinėjimą maždaug šešerius metus. Vienuolika mėnesių jis delsė atsakyti į kultūros ministro ir vidaus reikalų ministro pareiškimus, padarytus bylą nagrinėjant administraciniame teisme; apeliacinį skundą įregistravus *Conseil d'Etat*, septynis mėnesius delsė pristatyti papildomus paaiškinimus; *Conseil d'Etat* atmetus jo apeliacinį skundą, devynis mėnesius vilkino kreiptis į bendruosius teismus ir dešimt mėnesių, bylą nagrinėti teisme rengiančiam teisėjui keletą kartų paraginęs, vengė pateikti savo reikalavimus apeliaciniam teismui. Taip pat jis tris mėnesius uždelsė bylą, reikalaudamas atidėti bylos nagrinėjimą apeliaciniame teisme.

Be to, po Paryžiaus administracinio teismo nutarties, kad byla nepriklauso jo jurisdikcijai, iš karto nesikreipdamas į civilinius teismus, tą pagal Prancūzijos teisę pareiškėjas turėjo teisę padaryti, ponas Allenet de Ribemont'as pratęsė bylos nagrinėjimą maždaug dvejus metus ir septynis mėnesius, t.y. tokį laikotarpį, kuris praėjo nuo nutarties iki *Conseil d'Etat* sprendimo.

53. Kaip ir Komisija, Teismas mano, jog pono Allenet de Ribemont'o elgesys tam tikru mastu turėjo įtakos delsiant nagrinėti bylą.

Teismas jau minėjo, kad sudėtinga nustatyti, kurios teismų grandies jurisdikcijai priklauso byla, taigi pareiškėjas negali būti kritikuojamas dėl to, kad pirmiausia kreipėsi į administracinius teismus (žr. § 46). Tai taikytina ne tik dėl kreipimosi į pirmosios instancijos teismą, bet ir dėl kreipimosi į apeliacinį teismą, kadangi pastarasis yra pirmojo pasekmė; todėl atsakomybė už prarastus dvejus metus ir septynius mėnesius nuo Paryžiaus administracinio teismo sprendimo (1980 m. spalio 13 d.) iki *Conseil d'Etat* sprendimo (1983 m. gegužės 27 d.) negali būti priskirta vien tik ponui Allenet de Ribemont'ui.

Taigi net manant, kad pareiškėjas gali būti atsakingas už uždelstus maždaug trejis metus ir keturis mėnesius, vis tiek dar liktų maždaug aštuoneri metai.

3. Nacionalinių institucijų elgesys

54. Ponas Allenet de Ribemont'as rėmėsi Komisijos nuomone apie nacionalinių institucijų elgesį. Tačiau jis patikslina, kad įtakos skundžiamam delsimui turėjo ir tai, kad šios institucijos atsisakė duoti jam vaizdo įrašą, kuris būtų leidęs jam pagrįsti savo kaltinimus.

55. Vyriausybės nuomone, nacionalinės institucijos darė viską, kad byla būtų nagrinėjama greičiau. Pavyzdžiui, už bylos parengimą nagrinėti teisme atsakingas Paryžiaus apeliacinio teismo teisėjas dažnai kreipėsi į pareiškėją prašydamas paaiškinimų, kuriuos pastarasis dėsė pateikti. Be to, vieninteliai neveikimo periodai, dėl kurių priekaištuoja Komisija, yra tas laikotarpis, kai byla buvo nagrinėjama administraciniuose teismuose, ir šiuo atveju jų nereikia įskaityti.

56. Teismas, kaip ir Komisija, nurodo keletą neveiklumo laikotarpių, už kuriuos yra atsakingos nacionalinės institucijos. Pirmasis truko aštuonis mėnesius, kai byla buvo nagrinėjama Paryžiaus administraciniame teisme. Tai truko nuo pono Allenet de Ribemont'o pareiškimų pateikimo 1978 m. gegužės 24 d. iki bylos medžiagos pateikimo kultūros ministrui 1979 m. sausio 23 d. (žr. § 14). Antrasis devynių mėnesių ir dviejų savaitių laikotarpis tęsėsi nuo pareiškėjo išsamių pareiškimų pateikimo 1981 m. liepos 1 d. iki vidaus reikalų ministro atsakymo 1982 m. balandžio 13 d., kai bylą nagrinėjo *Conseil d'Etat* (žr. § 16). Be to, bylos nagrinėjimo *tribunal de grande instance* metu Ministras Pirmininkas ir Vyriausybės teisėsaugos pareigūnas pateikė savo paaiškinimus tik praėjus atitinkamai septyniems ir šešiams mėnesiams po jų iškvietimo į teismą (žr. § 18).

Be to, administracinės ir teisminės institucijos nuolat trukdė atiduoti vaizdo įrašą, kuris būtų padėjęs ponui Allenet de Ribemont'ui įrodyti tai, kas buvo pasakyta per spaudos konferenciją: pirmosios vilkino nusiųsti bylos medžiagą kultūros ministrui; antrosios atsisakė pareikalauti įrašo, nors pareiškėjas pats jo negalėjo gauti. Teismas neabejoja, kad tai buvo pagrindinė lėto bylos nagrinėjimo priežastis.

Kalbėdamas konkrečiai apie tai, kaip teismai nagrinėjo bylą, Teismas pažymi, jog prireikė net penkerių metų ir aštuonių mėnesių, kad administraciniai teismai nuspręstų, kad byla nepriklauso jų jurisdikcijai. Nors už bylos parengimą nagrinėti apeliaciniame teisme atsakingas teisėjas tikrai stengėsi paspartinti bylos nagrinėjimą, bylos medžiaga neleidžia teigti, jog taip pat elgėsi kuris nors bendrojo teismo teisėjas.

C. Išvada

57. Nepakanka bylos nagrinėjimo trukmę aiškinti vien tik jos sudėtingumu ir pareiškėjo elgesiu. Delsimas daugiausia paaiškinamas nacionalinių institucijų pozicija, ypač jų atsisakymu patenkinti pono Allenet de Ribemont'o prašymą - pateikti esminį įrodymą. Atsižvelgus į keliamų reikalavimų svarbą pareiškėjui ir net sutinkant su tuo, kad bylos nagrinėjimas apeliaciniame teisme ir kasaciniame teisme aptariant atskirai neatrodo per daug ilgas, visą maždaug vienuolikos metų ir aštuonių mėnesių laiko atkarpą negalima laikyti pagrįsta. Vadinasi, 6 straipsnio 1 § buvo pažeistas.

III. Konvencijos 50 straipsnio taikymas

58. Konvencijos 50 straipsnyje nurodyta:

„Jeigu Teismas nustato, jog sprendimas ar priemonės, kurių ėmėsi teismo ar kokie nors kiti Aukštosios susitariančiosios šalies organai, visiškai arba iš dalies prieštarauja įsipareigojimams pagal ... Konvenciją, taip pat, jeigu šios šalies teisė leidžia tik iš dalies atlyginti šio sprendimo ar priemonių pasekmes, tai prireikus Teismas gali teisingai patenkinti nukentėjusiosios šalies reikalavimus.“

A. Žala

59. Pirmiausia ponas Allenet de Ribemont'as siekia, kad jam būtų atlyginta materialinė žala. Jis pareiškė, kad dėl nagrinėjamų teiginių jis tapo nemokus ir yra materialiai sužlugdytas, be to, negali susirasti darbo. Jo bankas panaikino lengvatines kredito sąlygas, kurias anksčiau jam teikdavo, ir atsisakė apmokėti jo pasirašytus čekius. 1979 m. kovo 14 d. panaikindamas pareiškėjo ir pono de Broglie sutartį Paryžiaus *tribunal de grande instance* įpareigojo pareiškėją nedelsiant išmokėti dalį jo skolos su procentais pono de Broglie mirties dieną, bet didelė skolos dalis jo įpėdiniams vis dar neišmokėta. 1977 m. vasario 7 d., kai padėjimu nužudyti ir tyčinio nužudymo kurstymu apkaltintas pareiškėjas buvo įkalintas, teismas nutarė priverstinai likviduoti „Rôtisserie de la Reine Pédauque” restoraną.

Pareiškėjo nuomone, nukentėjo jo ir jo artimųjų reputacija, jam padaryta didelė moralinė žala, nes pareiškimus padarė aukšti pareigūnai, o ponas de Broglie buvo tarptautiniu mastu žinomas asmuo. Pareiškėjo nepalanki padėtis tęsėsi pakankamai ilgai, nepaisant to, kad byla prieš jį dėl įkalčių stokos buvo nutraukta 1980 m. kovo 21 d.

Ponas Allenet de Ribemont'as visą patirtą žalą įvertino 10 000 000 Prancūzijos frankų.

60. Vyriausybės pareiškimuose teigiama, kad pareiškėjas neįrodė jokio tiesioginio priežastinio ryšio tarp tariamo 6 straipsnio 2 § pažeidimo ir jo finansinės padėties pablogėjimo. O dėl moralinės žalos, tai nustatytas Konvencijos pažeidimas reikštų pakankamą ir teisingą atlyginimą.

61. Komisijos atstovas mano, kad nesant jokio ryšio su vidaus reikalų ministro bei vyresniųjų policijos pareigūnų padarytais pareiškimais, pareiškėjo reikalaujama materialinei žalai atlyginti suma yra nelabai pagrįsta. Kita vertus, jo nuomone, kaltinimų rimtumas bei nacionalinių institucijų nuolatinis atsisakymas pateikti spaudos konferencijos vaizdo juostą padarė moralinę žalą, kuri verta daugiau nei vien simbolinė kompensacija. Jis paliko Teismui įvertinti patirtą žalą, atsižvelgiant į pernelyg ilgą bylos nagrinėjimo trukmę.

62. Teismas nesutinka su pono Allenet de Ribemont'o motyvais dėl materialinės žalos. Tačiau jis mano, kad dėl 1976 m. gruodžio 29 d. per spaudos konferenciją pareiškėjui išsakytų rimtų kaltinimų, žinoma, sumažėjo jo verslo partnerių pasitikėjimas pareiškėju ir sykiu dėl to jam kilo profesinės veiklos sunkumų. Todėl Teismas mano, kad kompensacijos dėl materialinės žalos reikalavimas yra iš dalies pagrįstas.

Be to, jis sutinka su Komisijos atstovu, kad pareiškėjas neginčijamai patyrė moralinę žalą dėl 6 straipsnio 1 § ir ypač dėl 6 straipsnio 2 § pažeidimo. Nors ponas de Broglie buvo gerai žinomas, jo mirties aplinkybės bei dėl to kilęs sąmyšis suteikė institucijoms palankią priežastį skubiai informuoti visuomenę, o tai leido prognozuoti, kad žiniasklaida plačiai nušvies pareiškimus apie vykstantį tyrimą. Dėl šios priežasties nepakankamas susilaikymas ir atsargumas pareiškėjo atžvilgiu yra tuo labiau smerktinas. Be to, šie pareiškimai buvo plačiai aprašyti Prancūzijoje ir užsienyje.

Atsižvelgdamas į įvairius svarbius veiksnius bei juos įvertindamas, kaip to reikalaujama 50 straipsnyje, Teismas priteisia atlyginti ponui Allenet de Ribemont'ui 2 000 000 Prancūzijos frankų.

B. Garantija

63. Pareiškėjas prašo Teismą priimti sprendimą, kad valstybė garantuotų, jog jam nebus pateikti jokie reikalavimai vykdyti Paryžiaus *tribunal de grande instance* 1979 m. kovo 14 d. priimtą sprendimą arba, jei bus atsisakyta tai įvykdyti, suteikti jam teisę vėliau siekti padidinti teisingą atlyginimą.

64. Komisijos atstovas šiuo klausimu savo nuomonės nepareiškė.

65. Kaip ir Vyriausybė, Teismas pažymi, kad 50 straipsnis jam nesuteikia jurisdikcijos priimti tokį sprendimą Susitariančiosios šalies atžvilgiu (žr., *mutatis mutandis*, 1992 m. vasario 27 d. *Idrocalce S.r.l. prieš Italiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 229-F, p. 65,

§ 26, ir 1994 m. rugsėjo 22 d. *Pelladoah prieš Olandiją* bylos sprendimą, serija A, Nr. 297-B, p. 35 - 36, § 44). Be to, jis mano, kad teisingo atlyginimo klausimas yra išspręstas.

C. Teismo išlaidos ir sąnaudos

66. Ponas Allenet de Ribemont'as reikalauja 270 384,28 Prancūzijos frankų už teismo išlaidas ir sąnaudas, patirtas bylą nagrinėjant Konvencijos institucijose, kurios paskirstytos taip: 211 500 frankų Prancūzijos advokatams atlyginti, 16 480 Prancūzijos frankų sumokėti už teismo išlaidas ir 42 404,28 Prancūzijos frankų pridėtinės vertės mokesčio (PVM).

67. Vyriausybė ir Komisijos atstovas šį klausimą paliko Teismo nuožiūrai.

68. Spręsdamas klausimą dėl teisingo atlyginimo Teismas priteisia pareiškėjui sumokėti 100 000 Prancūzijos frankų ir PVM.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS

1. Aštuoniais balsais prieš vieną *nusprendė*, kad buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnio 2 §;

2. Vienbalsiai *nusprendė*, kad buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnio 1 §;

3. Aštuoniais balsais prieš vieną *nusprendė*, kad valstybė atsakovė per tris mėnesius turi pareiškėjui sumokėti 2 000 000 (du milijonus) Prancūzijos frankų už žalą;

4. Vienbalsiai *pripažino*, jog valstybė atsakovė per tris mėnesius turi pareiškėjui sumokėti 100 000 (vieną šimtą tūkstančių) Prancūzijos frankų ir pridėtinės vertės mokesčių už teismo ir kitas išlaidas;

5. Vienbalsiai *atmetė* likusią reikalavimo dėl teisingo atlyginimo dalį.

Sudaryta anglų ir prancūzų kalbomis ir paskelbta viešame teismo posėdyje Žmogaus teisių rūmuose, Strasbūre, 1995 m. vasario 10 d.

Herbertas PETZOLDAS
Sekretorius

Rolvas RYSSDALAS
Pirmininkas

IŠ DALIES NEPRITARIANČIO TEISĖJO MIFSUDO BONNICI NUOMONĖ

1. Aš sutinku su daugumos nuomone, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 § buvo pažeistas ir kad 100 000 Prancūzijos frankų bei PVM turi būti sumokėta pareiškėjui už teismo ir kitas išlaidas.

2. Tačiau aš nesutinku su tvirtinimu, kad buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnio 2 §.

Šiame sprendime pirmą kartą tvirtinama, jog fundamentinę teisę - „kiekvienas, kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą” - „gali pažeisti ne tik teisėjas ar teismas, bet ir kitos valstybės institucijos” (36 §). Tai yra esminis principas, paskelbtas teismo sprendime.

3. 35 § yra sakoma: „Be to, Teismas pažymi, jog Konvenciją reikia taip aiškinti, kad būtų garantuojamos praktiškos ir efektyvios, o ne teorinės ir iliuzinės teisės”.

4. Mano nepritartimas pagrįstas tuo, kad tokia nekaltumo prezumpcijos išplėsta interpretacija negali būti praktiškai ir efektyviai garantuota. Kai valstybės institucijos padaro pažeidimą dar nenagrinėjus kaltinamo asmens bylos, nėra jokių praktiškų ir efektyvių teisės atstatymo priemonių, jei to siekiama iš karto po įvykusio pažeidimo. Šioje byloje Teismas konstatuoja 1976 m. įvykusį pažeidimą ir todėl gali paskirti atlyginti finansinę žalą. Bet akivaizdu, kad tai nėra konkretus ir realus atlyginimas, kuriuo galėjo būti sėkmingai pasinaudota prieš nagrinėjant bylą teisme ir nustatant pažeidimą.

5. Iliustruodamas problemos sudėtingumą, norėčiau priminti Maltos bylą.

1972 m. balandžio 13 d. ant namo stogo sprogo bomba ir šiame name gyvenanti moteris Giuseppina Formosa buvo suplėšyta į gabalus.

1972 m. balandžio 28 d. policijos komisaras, jis buvo ir policijos padalinio vadovas, kartu su keturiais savo pareigūnais surengė spaudos konferenciją. Joje buvo kalbama apie nusikalstamumo problemą apskritai, apie policijos pajėgų padėtį ir panašius dalykus; po to komisaras pridūrė, kad Formosa bylos tyrimas vyksta sėkmingai, nes Emmanuel Formosa, aukos vyras, prisipažino tai įvykdęs. Kitą dieną ketinama jį teisėjui dalyvaujant apkaltinti, o kol kas vyras paprašė policijos apsaugos, nes baiminosi savo žmonos brolių keršto.

6. Formosa civiliniam teismui pateikė skundą, kuriame, be kitų dalykų, tvirtino, jog yra pažeista jo fundamentinė teisė, kurią užtikrina Maltos Konstitucija (39 straipsnio 5 §), teigianti, kad: „Kiekvienas asmuo, kaltinimas nusikaltimo padarymu, laikomas nekaltu, kol jo kaltumas nėra įrodytas arba kol jis neprisipažįsta kaltu“. Teismas greitai išnagrinėjo skundą ir 1972 m. gegužės 5 d. jį atmetė. 1973 m. balandžio 16 d. Konstitucinis Teismas patvirtino pirmąjį teismo sprendimą (Dec. Kost. 1964-1978 Gh.St.Ligi. P.343). Vėliau Formosa buvo teisiamas ir 1973 m. liepos 13 d. nuteistas už žmonos nužudymą.

7. Šie faktai yra labai panašūs į nagrinėtos bylos faktus. Skirtumas yra tas, kad Maltos byloje klausimas buvo išnagrinėtas ir išspręstas nenagrinėjus baudžiamosios bylos, o šioje byloje Teismas nagrinėja klausimą jau po to, kai viskas išsakyta ir padaryta.

8. Priežastys, kuriomis remiantis Maltos teismai nenustatė pažeidimo, nėra įtikinamos. Teisėjai nesvarstė, ar garantijos galioja vien tik teisėjo ir teismo veiksams, ar ir kitoms valstybės institucijoms. Tačiau bylos faktai rodo, jog pripažinus principo išplėtimą, kaip tai tvirtinama šiame teismo sprendime, nėra jokių realių ir konkrečių pažeistos teisės atstatymo priemonių, kurias teismas galėtų taikyti dar nenagrinėjus baudžiamosios bylos, net jei vidaus teisės konstitucinis mechanizmas numato, kad pažeidimą galima nagrinėti ir išspręsti teisme nenagrinėjus bylos, o ne po bylos nagrinėjimo.

9. Kadangi Teismas iškėlė šį svarbų klausimą, galintį turėti esminės įtakos įvairių Susitariančiųjų šalių baudžiamojo proceso teisei, tačiau neišaiškino, kokių praktiškų ir efektyvių priemonių imtis pažeidimo atveju, aš negaliu pritarti daugumos nuomonei šiuo klausimu.